

הדרן לסיום הש"ס

אומרת הגמרא (שבת קיט.) "ואמר אביי: תיתי לי, דכי חזינא צורבא מרבנן דשלים מסכתיה עבידנא יומא טבא לרבנן", ויש לעיין בכמה נקודות בסוגיא זו.

המהרש"א מעיר על לשון הגמרא שמשנה בלשונה. בתחילה כתוב צורבא מרבנן, שהכוונה לבחור חריף (כמבואר במסכת תענית), וזה לשון יחיד ומסיימת בלשון עבידנא יומא טבא לרבנן, משמע לכל רבנן לשון רבים, ומבאר המהרש"א שכשהיחיד עושה סיום זה כאילו כולם למדו את המסכת, וכן מוסיף שמכאן המקור לעשות סעודה לסיומה של תורה ובלשונו "ר"ל דכי חזינא לתלמידים שהם מקרו צורבא רבנן או שפי' חזק מרבנן כפי' הערוך והם ודאי יחידים דשלמו מסכת ללמוד כולה בשלימות עבידנא יומא טבא לכל רבנן כאלו חזינא דכולם למדו בשלימות עד סיומא וסמך לזו הסעודה איתא במדרש דעושינן סעודה לסיומא של תורה...". דהיינו שאין כאן סיום פרטי של פלוני כזה או אחר אלא זה סיום של כולם.

ראיתי שמביאים בשם החפץ חיים הסבר לגמרא זו, וכך אמר, לא הרבותא שאני עצמי זוכה ללמוד ולסיים מסכת וחוגג את הסיום בשמחה, אין בזה עדיין משום הוכחה לאהבת התורה, אך אם אני מסוגל (כמו שעשה אביי) לשמוח כ"כ ולעשות יו"ט גם כאשר הזולת מסיים מסכת, זאת היא ההוכחה לאהבת התורה. ויש מהפרשנים ששואלים למה דווקא אביי זכה במצווה זו של עשיית יו"ט על סיום, היו כאלה שתירצו שזה מה שרש"י מבליט שכתב "עבידנא יומא טבא לרבנן - לתלמידים, ראש ישיבה היה" שהואיל והוא היה ראש ישיבה זכה למצווה זו, ועדיין קשה לי פירוש זה וכי לא היו עוד ראשי ישיבות שתלמידיהם עשו סיום, מה המיוחדות של אביי, ולענ"ד אפשר להוסיף לפי החפץ חיים נוסף נוסף, המיוחדות של אביי לא רק שהיה רה"י, אלא ידוע שאביי היה יתום וגם עני כדמוכח בכמה מקורות בש"ס, ודווקא אדם כזה שלכאורה לבוא ולשמוח בשמחה של אחר זה הרבה יותר קשה מאשר אדם רגיל שלא סבל בחייו, חייו של אביי היו מאד אומללים ואע"פ כן ידע לשמוח בשמחה של אחר, ואולי זה אחת הסיבות למה דווקא אביי, שהרי ודאי היו עוד ראשי ישיבות שעשו יו"ט לתלמידיהם, אבל חז"ל באים ללמד אותנו שנלמד מאביי, דווקא מכל הקשיים שהיו לו אע"פ כן לא חשך ועשה יום טוב לכל רבנן, למרות הקושי האישי שהיה לו, וכמו שכותב בעל חובת הלבבות "הצדיק דאגתו בליבו וצהלתו על פניו", ובאמת יהי רצון שנזכה לזה.

ועוד ענין מהותי שיש לברר בסוגיא הזו, הרי אנו יודעים, שבתורה מה שחשוב זה העמל, ההשקעה, הרצון, השאיפות, מה פתאום לעשות יו"ט על הסיום, וכי התוצאות זה מה שחשוב? וודאי שיש חשיבות לסיים אך עד כדי כך? הפסוק (תהילים סח, כא) אומר "למות תוצאות" התוצאות זה לא שייך אלינו, וודאי זה חשוב וכו' אבל זה לא העיקר, העיקר זה העמל, כמו שכתוב (ויקרא כו, ג) "אם בחוקותי תלכו" אומר רש"י שתהיו עמלים בתורה, וכמו שהגמרא בנדה (ע): אומרת מה יעשה האדם ויחכים "ירבה בישיבה ויבקש רחמים ממי שהרחמים שלו"

ולא כתוב שיסיים את כל הש"ס אלא יתמיד, נכון שזה חשוב, אבל עד כדי כך לעשות יו"ט לרבנן, ועוד יש לזה נפק"מ הלכתיות כמו לא להגיד תחנון וכדומה, והדברים צריכים הסבר.

היום יש נטיה לחשוב, יופי סימנו דבר מסוים, סימנו בבלי, אז נניח אותה בקרן זוית ונעבור לירושלמי, סימנו את זה נעבור לספר חדש. ואני חושב שזה מה שאבוי בא לאפוקי, וכמו שרש"י מבליט אבוי היה ראש ישיבה, הוא היה מחנך, הוא בא לחנך את תלמידיו חינוך עצום בתורה, כל סיום הוא בעצם התחלה חדשה, אבוי עשה יו"ט לא רק על הסיום אלא גם ובעיקר על ההתחלה שבאה בעקבותיה, התחלה של לימוד עם הבנה חדשה על גבי ההבנה הקודמת שקיימת, כמו שאמרו חז"ל (הגיגה ג.) אין בימ"ד בלא חידוש. מלמד אבוי את תלמידיו, כרגע סיימנו אבל עכשיו מתחילים מחדש עם הבנה יותר גדולה, עכשיו זה לימוד תורה יותר חדש, ומבחינה מסוימת יותר גם קשה, שכן יש כבר תפיסות מסוימות לגבי הסוגיא ועכשיו הוא צריך לבנות על גביהם עוד קומה, ולפעמים שכבר הבית בנוי קשה יותר לבנות עוד קומה מאשר מעיקרא לבנות בנין רב קומות, ואולי זה הפשט מה שהגמרא אומרת: (יומא כט.) "מיגמר בעתיקתא קשיא מחדתא" כי עכשיו בונים קומה חדשה ע"ג הישנה ולפעמים צריך להתנער מההבנות הקודמות שהיו ולהיות פתוח להבנות חדשות, ולפי זה אפשר לבאר את הערת המהרש"א שעשה יו"ט לכל רבנן למרות שאחד סיים, שכן אבוי בא לחנך את תלמידיו לימוד זה ולכן עשה לכולם יו"ט.

ואחרי שכתבתי דברים אלו ראיתי שמביאים בשם הגאון ר' משה סולביצ'יק בן הגר"ח זצ"ל הובא וז"ל: "החשיבות של סיום התורה אינה בכך שגומרים וזאת הברכה לעיני כל ישראל, אלא החשיבות במה שמתכוונים שוב להתחיל בבראשית ברא כי באמת לא נזכר בכתוב ששלמה עשה סיום לתורה אדרבה שלמה הי' חתן בראשית ולא חתן תורה הקב"ה הבטיח לו לב חכם ונבון שיוכל להבין בתורה ונתן לו אפשרות להתחיל ללמוד התורה עוד פעם ביתר שאת ועמקות כי גם מקורם הי' שלמה גאון גדול אבל הבטחת הקב"ה נתנה לו אפשרות ללמוד באופן עמוק ביותר ובוזה שאמר לו ה' הנה נתתי לך לב חכם וגו' נעשה לחתן בראשית עכ"ד הרי דענין הסיום מסכת הוא על ההתחלה החדשה עם הבנה גדולה יותר, וגם ראיתי דברים דומים שאמר האדמור מבעלז בסיום הש"ס בהדף היומי וז"ל "מהות השמחה זו שבסיום מסכת היא בעצם שמחת העתיד, כדוגמת מה שמצינו 'מי שיש לו מנה רוצנה מאתיים' וכך הוא לגבי לימוד התורה"ק, כי לאחר שלמד וזכה לטעום מתיקות התורה הוא מקבל השתוקקות וגעגועים ללמוד יותר ויותר... ומי שזכה לסיים את כל הש"ס מתמלא תשוקה עזה ונפלאה ללמוד ולסיים שנית את כל הש"ס, והפעם ביתר עיון ועמקות ובתוספת יראת שמיים. זוהי עיקרה של השמחה בסיום מסכת, על כך שזוכים כעת לאותה השתוקקות וגעגועים להרבות יותר ויותר בלימוד תורה..."

בעז"ה שנזכה כולנו ליותר שקידה ועמל בתורה, ונזכה לסיים ולהבין ביותר עמקות את תורתנו הקדושה ולעובדו בלבב שלם. אמן ואמן.